

MARIA - kolejne 10 lat

Wybrane analizy bezpieczeństwa

Maciej Lipka

Departament Energii Jądrowej

DEPARTAMENT ENERGII JĄDROWEJ

**Zakład Eksploatacji
Reaktora MARIA**

**Zakład Techniki
Reaktorów Badawczych**

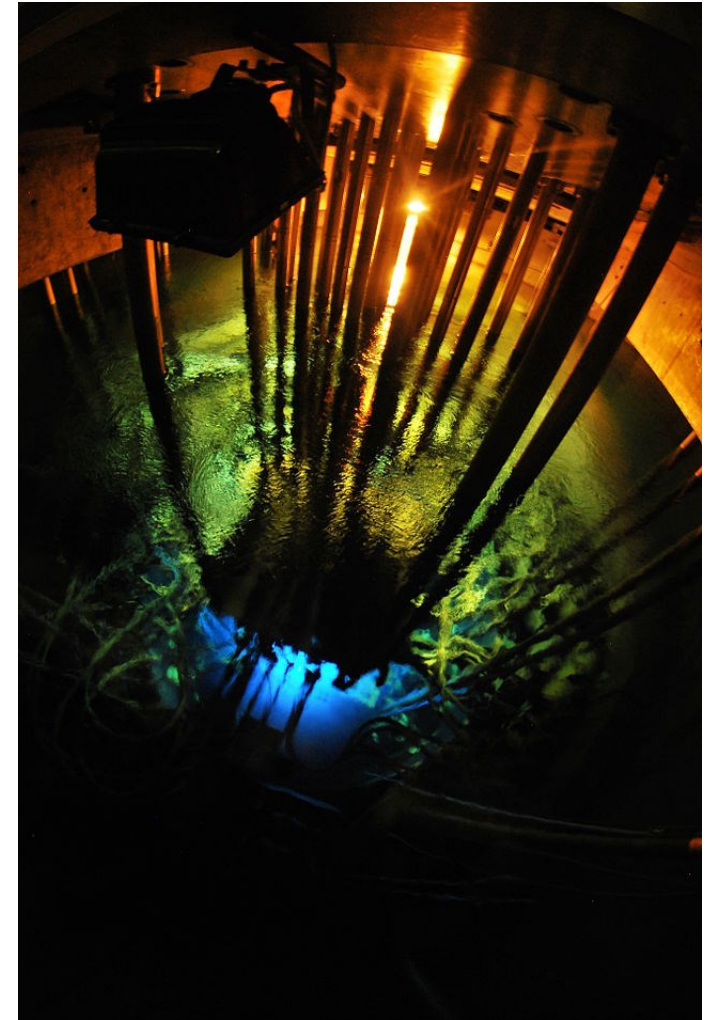
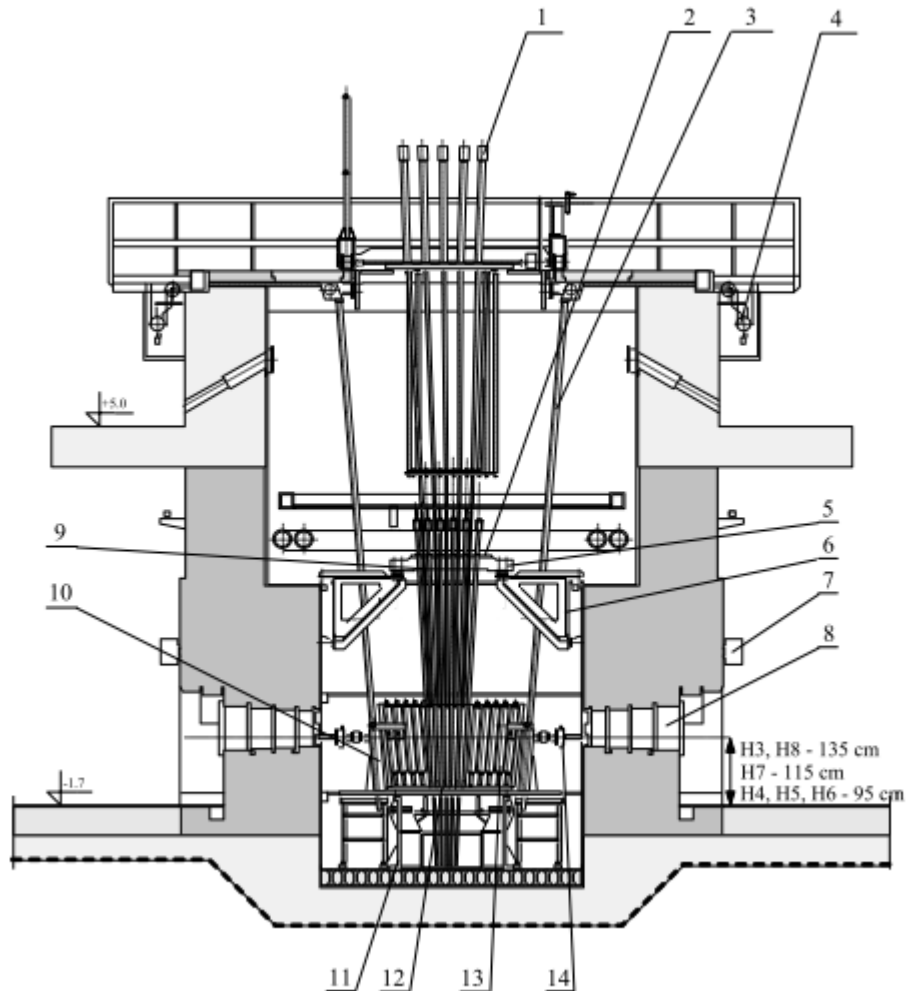
**Laboratorium Pomiarów
Dozymetrycznych**

**Zakład
Energetyki Jądrowej**

Krytyczność 18 grudnia 1974 r.

- moc maksymalna: 30 MWt
- gęstość strumienia neutronów termicznych: $3 \cdot 10^{14}$ n/cm²s
- moderator: H₂O, matryca berylowa
- reflektor: bloki grafitowe
- kanałowy i basenowy system chłodzenia
- Czas pracy >4000 h/a
- Przewidziana eksploatacja: 2030+

„Reaktor11”. A. Rumińska - Praca własna. Licencja GFDL.
Wikipedia

1. napęd pręta regulacyjnego	8. zasuwka kanału poziomego
2. płyta montażowa	9. kanał paliwowy
3. kanał komory jonizacyjnej	10. osłona komór jonizacyjnych
4. napęd komory jonizacyjnej	11. podstawa kosza
5. konstrukcja wsporcza płyty	12. obudowa reflektora
6. wspornik płyty	13. bloki reflektora
7. napęd zasuwki kanału poziomego	14. kompensator kanału poziomego

Przeznaczenie reaktora

- Produkcja radioizotopów (w tym molibdenu-99)
- Badania materiałowe
- Neutronowa modyfikacja minerałów
- Analiza aktywacyjna i autoradiografia
- Badania podstawowe
- Wykorzystanie wiązek do celów medycznych
- Szkolenia z zakresu fizyki i techniki reaktorowej

Najnowsze modyfikacje

- 2015 nowy raport bezpieczeństwa i pozwolenie eksploatacyjne
- 2015 modernizacja systemów elektrycznych
- 2014 wywóz wypalonego paliwa
- 2014 źródło neutronów 14 MeV
- 2014 zakończenie konwersji paliwa
- 2014 modernizacja układów chłodzenia
- Od 1974 MARIA pracowała tylko 28 lat

MARIA – nowy raport bezpieczeństwa

Podstawowe dokumenty, których wprowadzenie (po 2009 roku) wpłynęło na zmiany w raporcie bezpieczeństwa i pozostałych dokumentach:

1. Rozporządzenie RM z dnia 1 marca 2013 (poz. 281) w sprawie wymagań dotyczących rozruchu i eksploatacji obiektów jądrowych. **To rozporządzenie wymusiło największe zmiany w ERB.**
2. **Nie zostało wydane** rozporządzenie RM w sprawie dokumentów, wymaganych przy składaniu wniosku o wydanie zezwolenia na wykonywanie działalności, związanej z narażeniem na działanie promieniowania jonizującego albo przy zgłoszeniu wykonywania tej działalności. Planowano wydanie RRM od 1 stycznia 2015. **Początkowo przygotowywano ERB wg tego projektu.**
3. Pozostałe rozporządzenia odnosiły się bądź do elektrowni jądrowych bądź na etapie wniosku o wydanie zezwolenia na budowę obiektu jądrowego.

Ogólne

1. Redakcja ERB zgodnie z rozporządzeniem RM, które miało wejść w życie od 1 stycznia 2015
2. Uwzględnienie wniosków misji INSARR
3. Wprowadzenie modyfikacji i zmian z Aneksów:
 - 2009/1 - Badanie paliwa MC
 - 2010/1 - Napromienianie płytek uranowych do produkcji ^{99}Mo w reaktorze MARIA. Konstrukcje. Technologia. Analizy bezpieczeństwa
 - 2012/1 - Konwersja rdzenia reaktora MARIA na paliwo MC
 - 2013/1 - Analizy bezpieczeństwa napromieniania nisko wzbogaconych tarcz uranowych do produkcji ^{99}Mo
 - 2013/2 - Modernizacja układu chłodzenia kanałów paliwowych reaktora MARIA
4. Dwa typy paliwa niskowzbogaconego: MC i MR .

MARIA – nowy raport bezpieczeństwa

- Nowe typy paliwa: MC i MR
- Usunięcie REP
- Nowy system chłodzenia
- Aktualizacja danych technicznych i warunków eksploatacyjnych
- Analiza sejsmiczna zmian reaktywności
- Aktualizacja danych demograficznych i środowiskowych

Teraźniejsze i przyszłe eksperymenty i projekty

- GAMMA MAJOR
- Konwerter LiD neutronów 14 MeV
- Neutrony H2
- Zakład Energetyki Jądrowej i program energetyki jądrowej

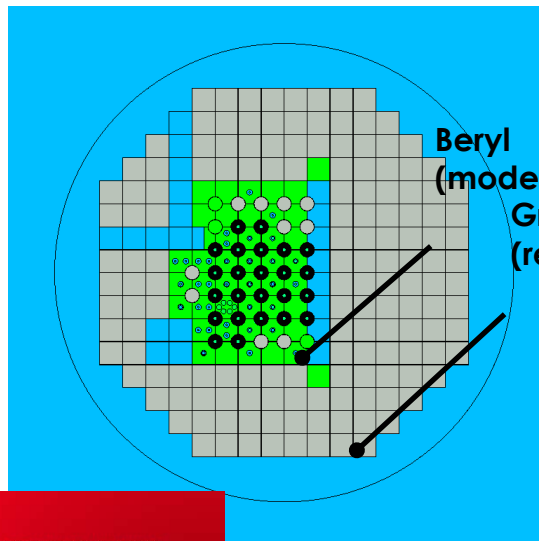
GAMMA MAJOR

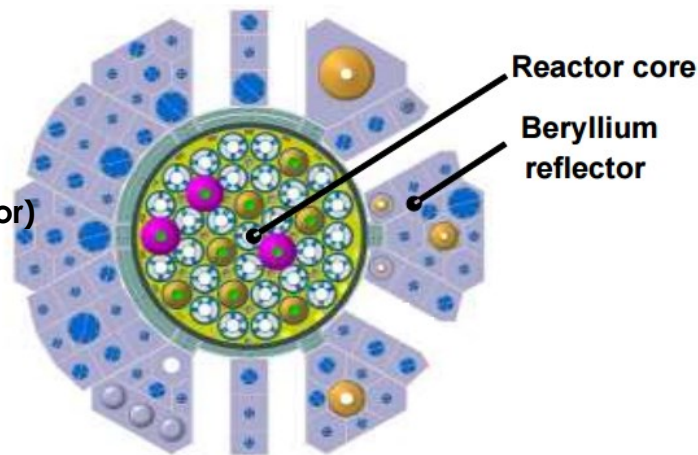
GAMMA MAJOR

Gamma Heating of MARIA and Jules Horowitz Reactor

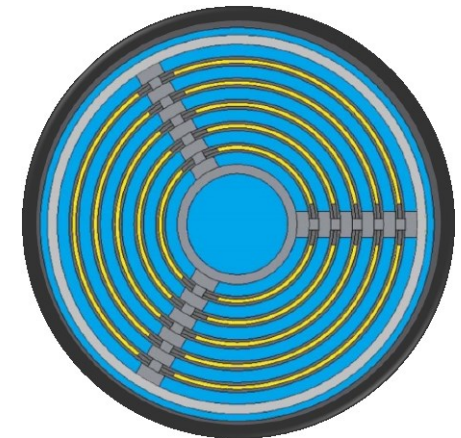
**Berylowy
moderator MARII**

**Berylowy
reflektor JHR**

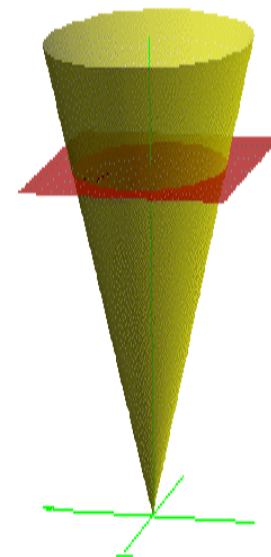
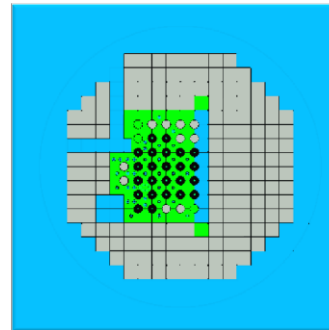
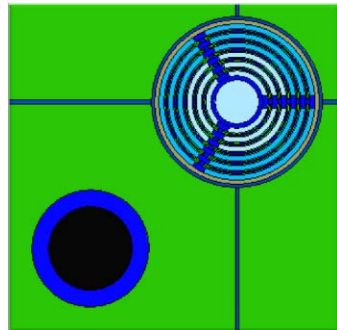
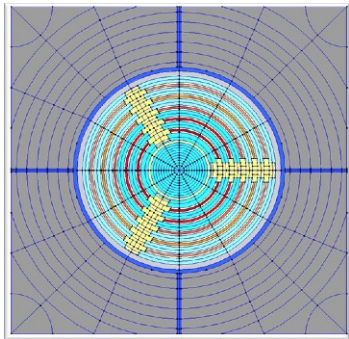

Paliwo CERCA

GAMMA MAJOR

APOLLO 2

Obliczenia
izotopowego
składu rdzenia

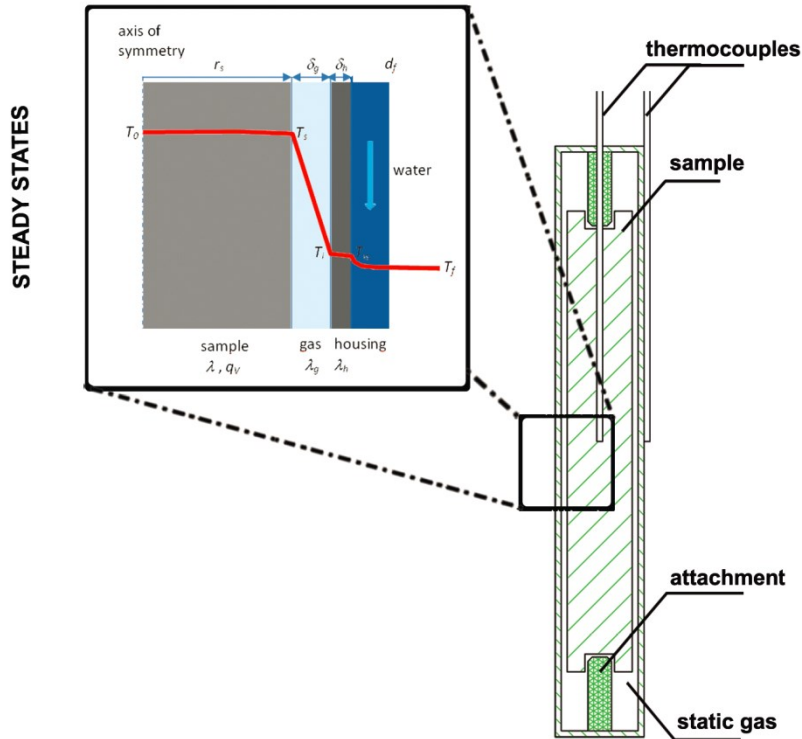
TRIPOLI 4

Obliczenia
neutronowe i ich
eksperymentalne
potwierdzenie

STOŻKOWY KSZTAŁT
RDZENIA

KAROLINA – kalorymetr gamma

schematic temperature distribution inside the calorimeter (steady state with internal heating)

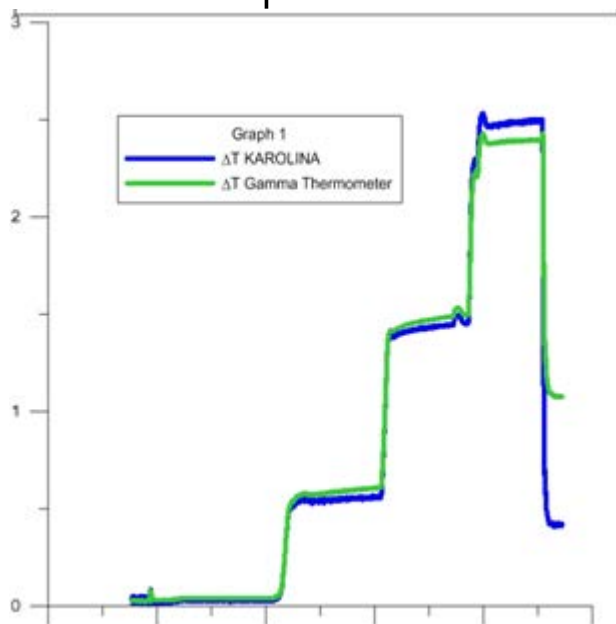
Urządzenie kalibracyjne
odzwierciedla warunki cieplno-
przepływowe w reaktorze MARIA

Pomiary ciepła gamma

Cały, sześciodniowy,
dedykowany cykl pracy MARII
we wrześniu 2014 roku

Kolejny dedykowany cykl
pomiarów w październiku 2015

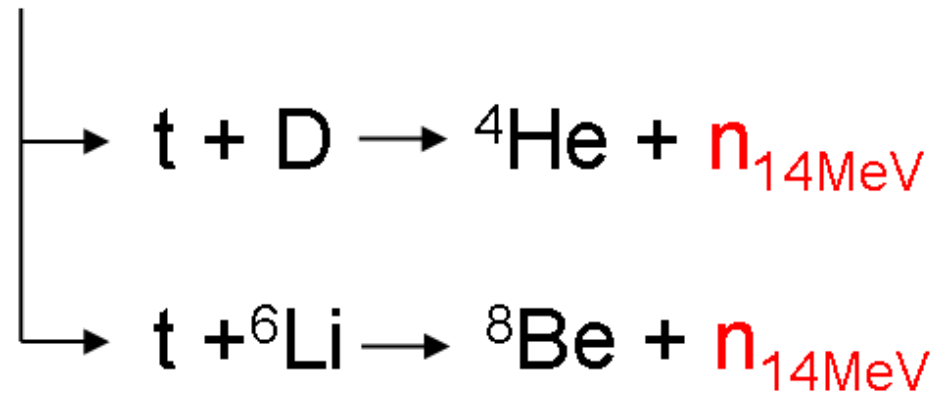
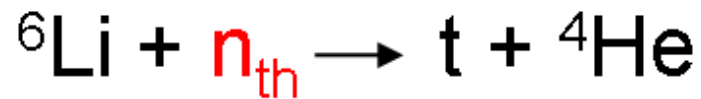
APARATURA BADAWCZA	Dostawca
KAROLINA – nowy rodzaj kalorymetru	NCBJ
Gamma Termometr	LDCI CEA
Komora jonizacyjna	LDCI CEA
Rhodium SPND	LDCI CEA
Silver SPND	LDCI CEA
Detektory aktywacyjne [Al-Co, Al-Au, Ni, Ti, Nb, Y, Fe]	NCBJ
*) CALMOS - kalorymetr	Aix-Marseille University, CEA

KONWERTER LiD NEUTRONÓW 14 MeV

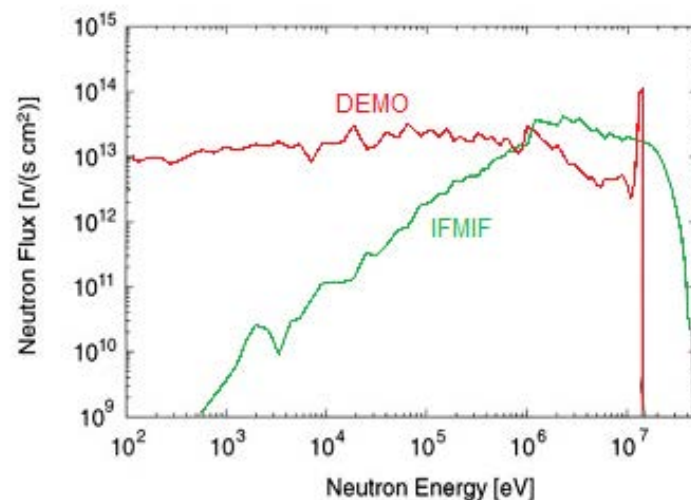
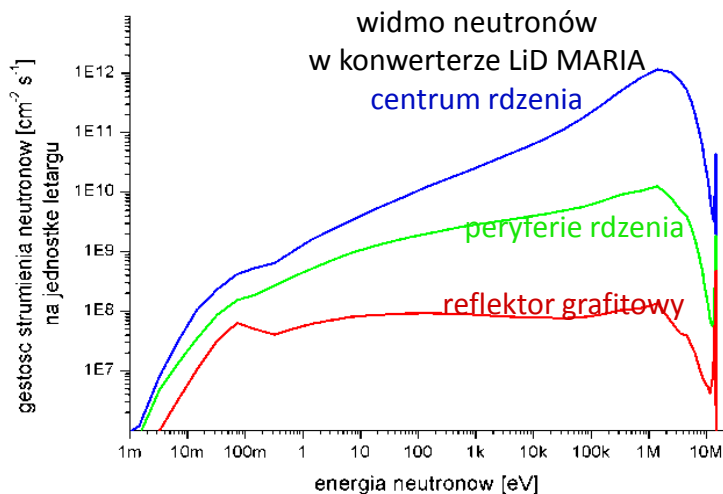
Konwersja neutronów

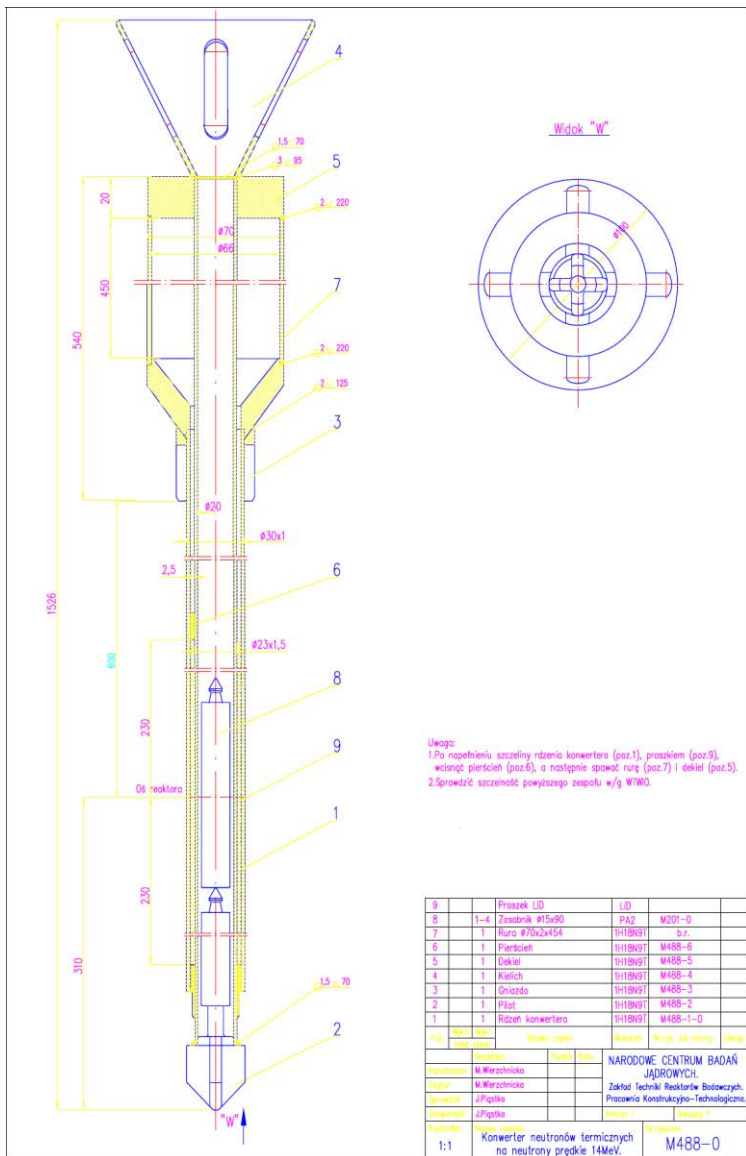
KONWERTER 14 MeV

- Gęstość strumienia neutronów 14 MeV $5 \cdot 10^9$ n/cm²s
- Objętość do 60 cm³ (zasobniki Ø15x90 mm)
- eksploatacja do 4500 h rocznie
- widmo neutronów zbliżone do widma ITER/DEMO

KONWERTER 14 MeV

Projekty badawcze

- Napromienianie i badania materiałów konstrukcyjnych dla ITER
- Napromienianie i badania komponentów diagnostyk ITER (proj. F4E - OFC-358)
- Napromienianie i badania elementów układów powielających tryt (wspólnie z AGH)

Badania materiałowe materiałów aktywnych

- Komory demontażowe reaktora MARIA (10^{15} Bq) z oprzyrządowaniem
- Komory gorące LBM NCBJ ($12 \times 3.7 \cdot 10^{12}$ Bq) z oprzyrządowaniem
- Wykonana adaptacja układu transportowego MARIA – LBM

NEUTRONY H2

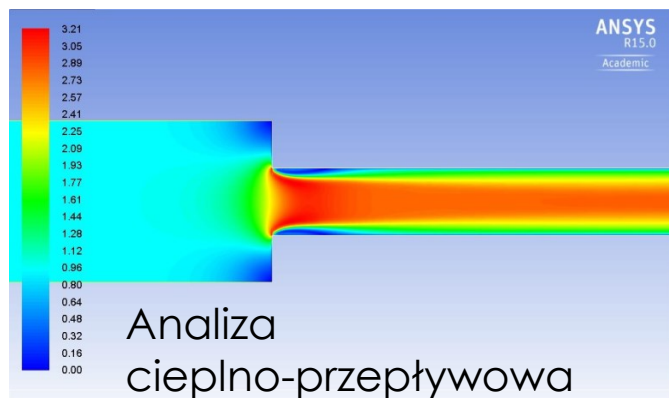
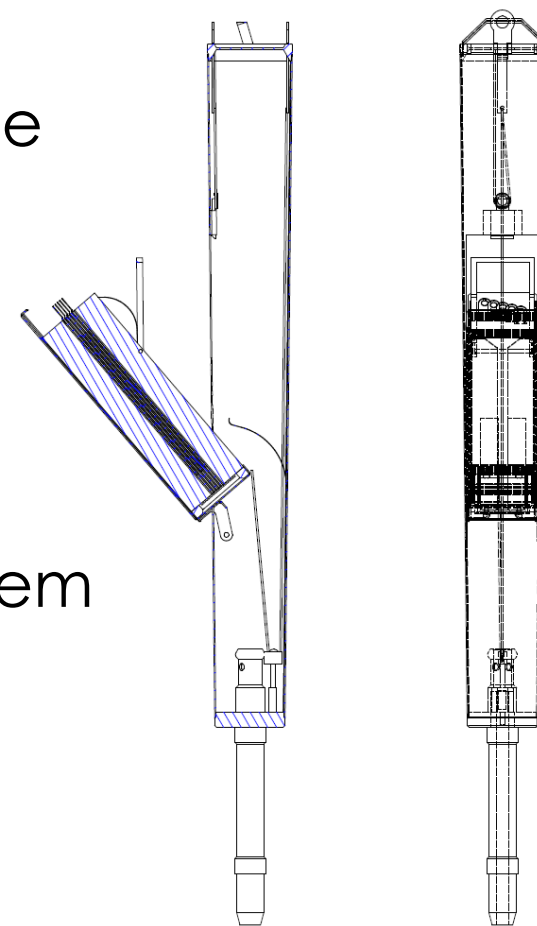

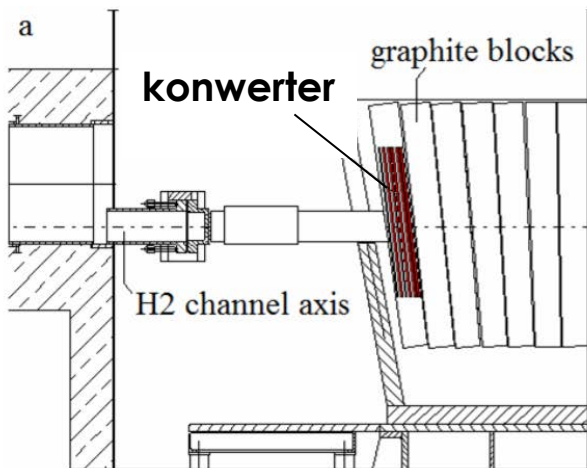
Wiązka neutronów epitermicznych

- Epithermal neutron energy range - 0.5 eV to 10 keV
- Possibility of changing the beam parameters
- Innovative process of creating the beam
- Treatment preclinical studies
- High neutron flux $> 2 \times 10^9 \text{ cm}^{-2}\text{s}^{-1}$
- Enrichment of the device fuel elements lower than 20%
- Radiation procedures utilizing the beam
- Mobile source which can be take off from irradiation place
- Annually works up to 4000 hours
- Low gamma component

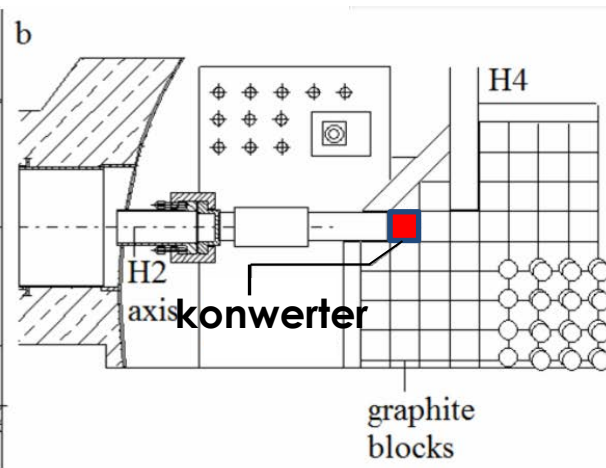
Nowy konwerter z płytkami LEU

- Konwersja neutronów na epitermiczne
- 5 płytek paliwowych LEU,
każda 110 x 280 mm
- Płytki umieszczone pionowo
- Wiązka wyprowadzona z konwertera
do kanału H2 wewnętrznym duktem

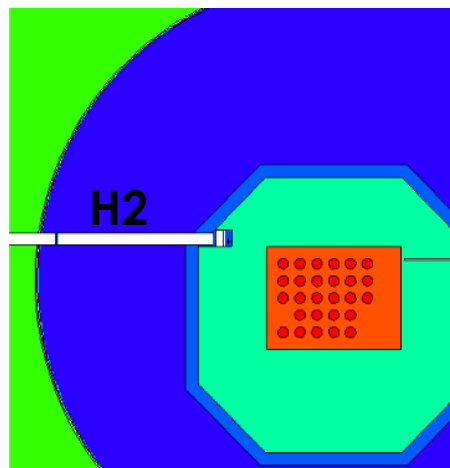
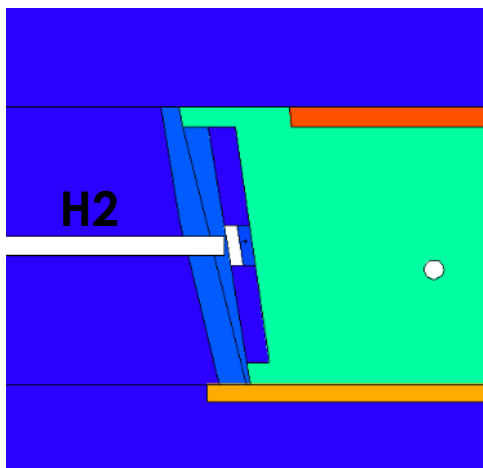
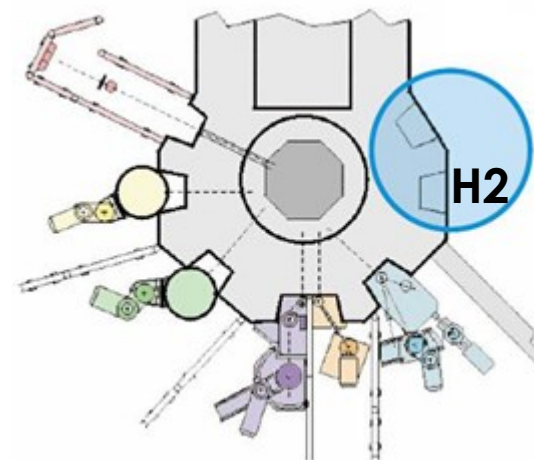

Rzut poziomy

Rzut pionowy

Nieużywane kanały:

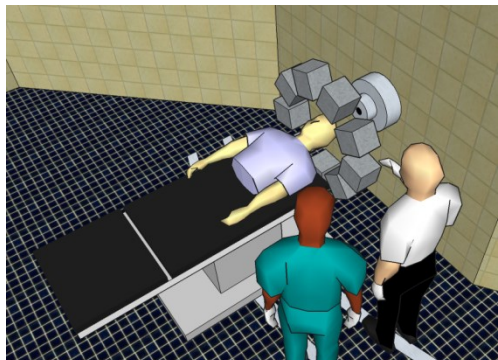
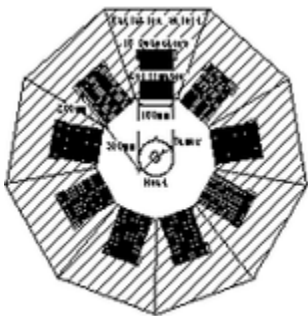

Konwerter będzie umieszczony pomiędzy rdzeniem, a grafitowym reflektorem

Zastosowania

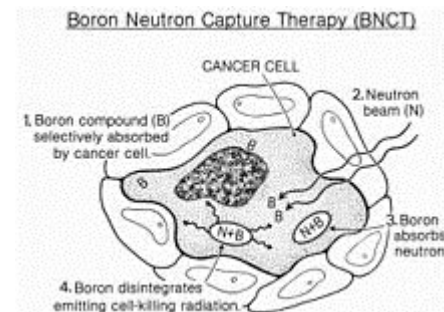
Rozwój PG-SPECT

- Detektory HPGe
- Nowa generacja detektorów scyntylacyjnych
- Badania nieinwazyjne związków
- Specjalne osłony dla detektorów
- Obrazowanie 2D i 3D

Badania NCT

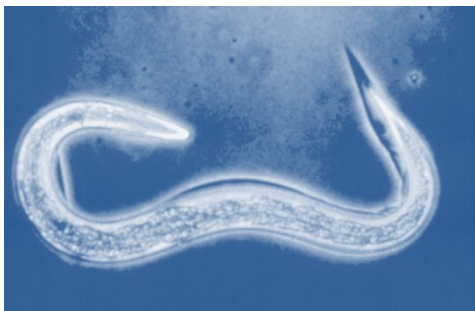
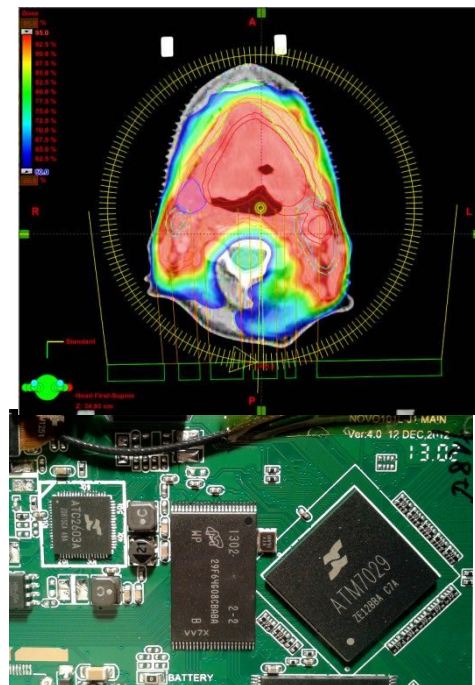
- Próby „kliniczne” napromieniowań
- Szkolenia personelu medycznego
- Rozwój systemu planowania terapii
- Dozymetria wiązek
- Ochrona radiologiczna (n+y)
- Napromienianie próbek biologicznych
- Radiobiologia

Zastosowania c.d.

- Napromienianie nicieni
- Badania materiałowe
- Ochrona elektroniki przed neutronami
- Napromienianie próbek biologicznych i innych
- Badania w dziedzinie rolnictwa (napromienianie zbóż)

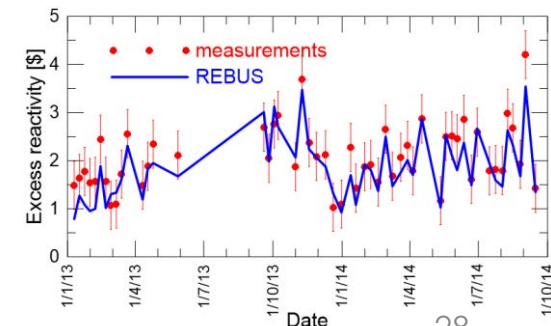
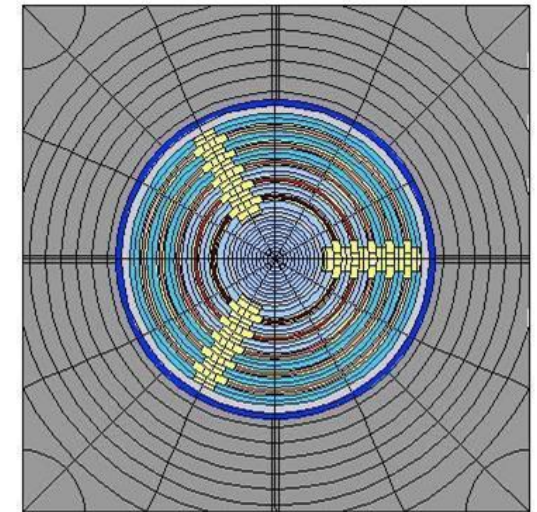

ZAKŁAD ENERGETYKI JĄDROWEJ I PROGRAM ENERGETYKI JĄDROWEJ

Analizy neutronowe rdzenia

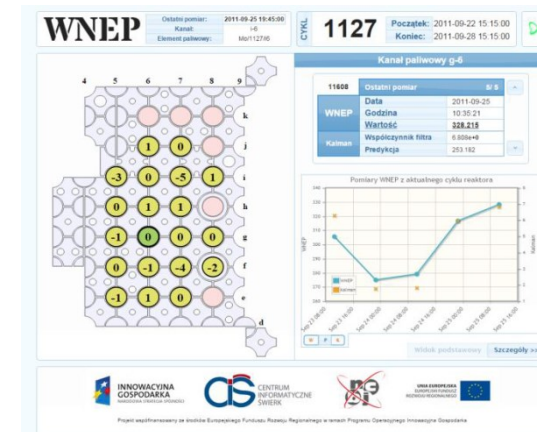
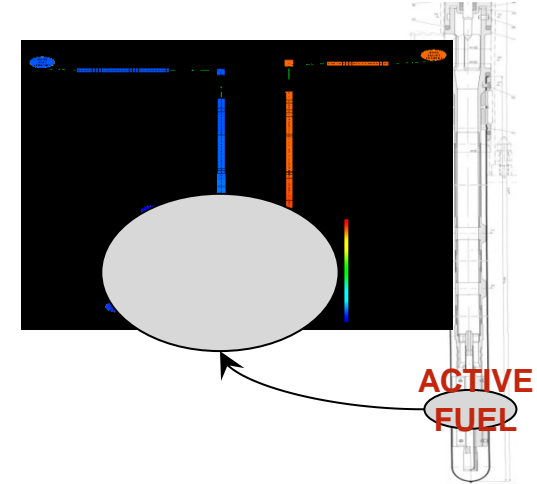
- Obliczenia historii eksploatacji rdzenia, stanów przejściowych i składu izotopowego rdzenia dla różnych typów reaktorów, włączając IV Generację.
- Studium wykonalności i analiza eksperymentów w reaktorach badawczych i pętłach eksperymentalnych.
- Zastosowanie metody Monte Carlo w analizach reaktorowych.
- Eksploatacyjne analizy bezpieczeństwa dla rdzenia reaktora:
- Monitorowanie rozkładu mocy w rdzeniu reaktora.
- Obliczenia zarządzania wypalonym paliwem w przechowalnikach i basenach wypalonego paliwa.

Analizy deterministyczne i ciężkich awarii

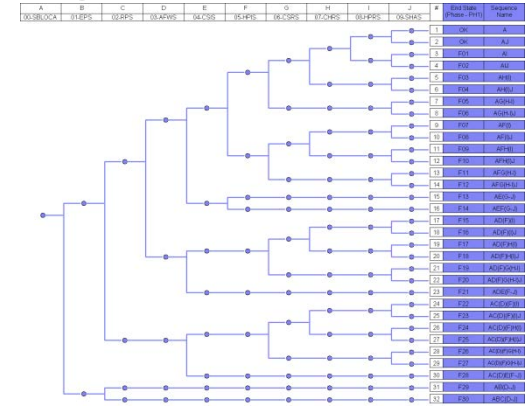
- Analizy systemowe reaktorów
 - Analizy ciepło – przepływowe
 - Analizy awarii projektowych
 - Warunki eksploatacyjne
- Analizy awarii ciężkich
 - Awarie ponadprojektowe – rozszerzone warunki projektowe
 - Awarie ciężkie, włączając stopienie rdzenia i zniszczenie obudowy bezpieczeństwa
- Analizy niepewności i wrażliwości – nowe podejście do metodologii
- Walidacja i weryfikacja kodów obliczeniowych
- Rozwój narzędzi obliczeniowych w wysokowydajnym środowisku komputerowym (HPC)
- Rozwijanie oprogramowania reaktorowego

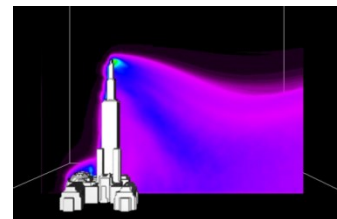
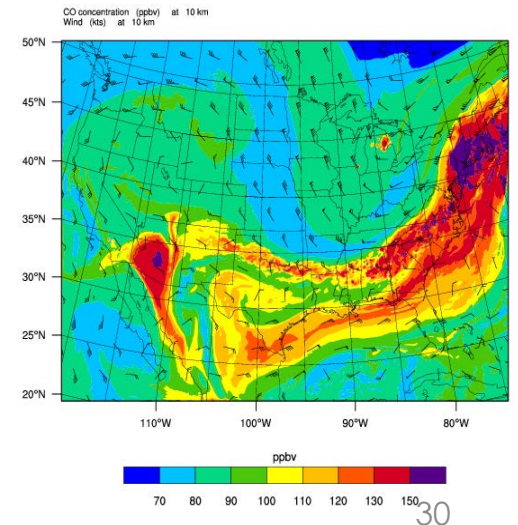

Analizy probabilistyczne

- PSA Poziom-1, badania dla reaktorów badawczych i energetycznych (PWR & BWR) przy użyciu kodu SAPHIRE
- Probabilistyczna ocena bezpieczeństwa pożarowego (Fire PSA) dla elektrowni jądrowych i innych instalacji,
- IRIDM – Zintegrowany proces podejmowania decyzji dla instalacji jądrowych (metodologia i zastosowania)
- Zdarzenia zewnętrzne wynikające z działalności człowieka
- Zdarzenia zewnętrzne wynikające z naturalnych zagrożeń
- Warunki hydrogeologiczne
- Modele dyspersji atmosfery

Valid: 2006-07-22 18:00:00

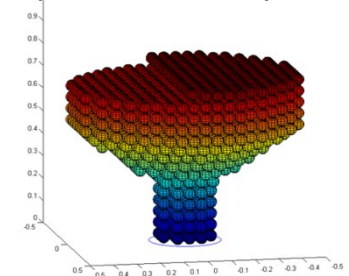
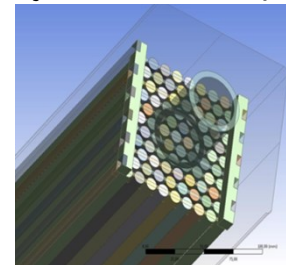
Analizy CFD

Nasze **możliwości i wiedza** połączona z jedną z najpotężniejszych instalacji obliczeniowych – klaster CIS pozwala na dostarczenie **pełnych trójwymiarowych (3D) analiz cieplno-przepływowych** w wysokiej rozdzielczości od ułamków milimetrów do metrów. Badania te pozwalają na odnalezienie miejsc kluczowych i problemowych dla danej instalacji.

**Nasze działanie to wspomaganie
Zakładu Eksploatacji Reaktora MARIA.**

Nasze zadania to:

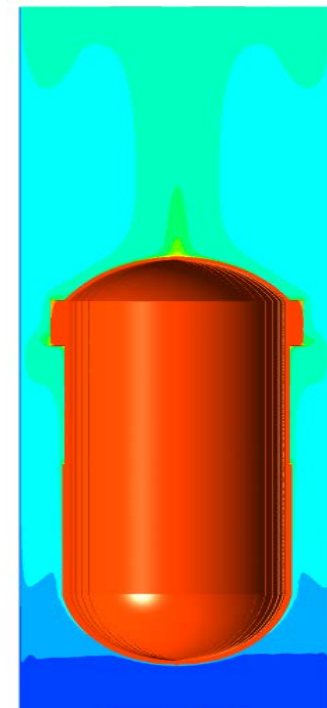
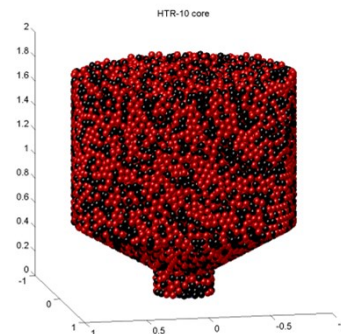
- **projektowanie** nowych komponentów instalacji, przedstawianie sugestii w kwestii kształtu i materiałów, z których mogłyby się składać;
- **testowanie i optymalizacja** instalacji, tak aby mogły działać bezpieczniej i bardziej efektywnie podczas eksploatacji;
- **pomoc** w wyborze najlepszej oferty, walidujemy działanie komponentów oferowane przez dostawców poprzez analizę części statycznych oraz czynnika roboczego;
- **badanie i dostarczanie informacji** na temat warunków ekstremalnych pracy, tak aby instalacja była w stanie pracować z danym obciążeniem, wyznaczamy marginesy bezpieczeństwa.

Rozwój nowych technologii reaktorowych

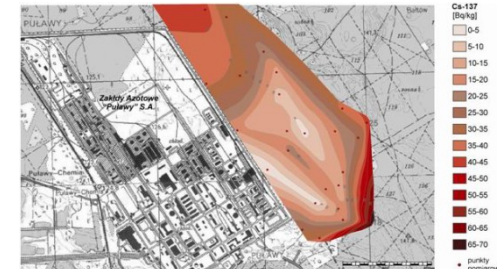
- Obliczenia systemów odbioru ciepła powyłączeniowego w reaktorach gazowych,
- Rozwój własnych narzędzi wspomagających gospodarkę paliwem w reaktorach typu Pebble-bed,
- Analizy procesów licencjonowania obiektów jądrowych w Polsce.
- Projekt HTR-PL
 - Analiza możliwości zastosowania technologii HTGR jako źródło ciepła i mocy dla przemysłu w Polsce.
 - Budowa narodowej kompetencji w dziedzinach związanych z technologią HTGR.
- Projekt Allegro
 - Koncepcja Prędkiego Reaktora Gazowego (GFR)
 - Od 2010 r., koncepcja ta jest rozwijana przez konsorcjum partnerów z Czech, Słowacji, Węgier oraz Polski.
- Projekt NC2I-R (EU FP7)
 - Konstrukcja „task force” – siły do stworzenia i implementacji technologii HTGR w skali przemysłowej.
 - Optymalna struktura prawna dla konsorcjum, które byłoby odpowiedzialne za budowę reaktora demonstracyjnego.
 - Optymalny schemat finansowania przedsięwzięcia i modelu biznesowego.
 - Miejsce i technologia dla demonstratora.

Analizy środowiskowe

- Pomiar zanieczyszczeń powietrza:
 - Analizy jakości powietrza na obszarach miejskich i wiejskich
 - Badania radioaktywnych aerozoli
- Modelowanie zanieczyszczeń powietrza oraz tworzenie baz danych
- Komunikacja za społeczeństwem:
 - Promocja energetyki jądrowej
 - Badania socjologiczne
- Rozwój narzędzi wdrażających udział społeczeństwa w inwestycjach jądrowych
- Badania geologiczne promieniotwórczości gleb, skał i próbek z głębi Ziemi (do głębokości 3000m)
- Badania archeologiczne
- Podstawowe badania w fizyce wysokich energii
- Pomiar napromieniowanych materiałów wykorzystując widmo promieniowania gamma
- Edukacja i szkolenia
 - e-Learning oraz szkolenia zdalne

Kompetencje dla programu energetyki jądrowej

- Wsparcie procesu licencjonowania obiektu jądrowego
- Tworzenie Raportu Oceny Bezpieczeństwa w każdej fazie istnienia EJ
- Przygotowanie raportu oceny lokalizacji wraz z opracowaniem programu monitoringu radiologicznego środowiska;
- Tworzenie dodatkowych analiz: eksploatacji elektrowni, niezawodności, dostępności, utrzymania, ALARA i optymalizacją jej odstawienia
- Odnalezienie referencji do podobnych instalacji jądrowych i benchmarki z pochodzącymi z nich danymi
- Prowadzenie i przygotowanie szkoleń oraz planów kwalifikacyjnych dla personelu reaktora
- Tworzenie planów awaryjnych i postępowania awaryjnego
- Przygotowanie raportów i instrukcji ochrony radiologicznej;
- Opracowywanie raportów dotyczących zarządzania odpadami promieniotwórczymi i wypalonym paliwem, które zawierają opisy systemu klasyfikacji i charakteryzacji odpadów oraz zasady i kryteria ich usuwania;
- Utworzenie planów ochrony fizycznej obiektów z wykorzystaniem analizy ryzyka i zagrożeń, Security Vulnerability Analysis

Dziękuję za uwagę.

Pytania?

Maciej.Lipka@ncbj.gov.pl